

Impakti i krizës financiare ndërkombëtare, në sektorin bankar italian.

Në një prononcim të Guvernatorit të Bankës së Italisë, Draghi, theksohet se ekspozimi i bankave italiane kundrejt sektorit të kredive subprime "është i kufizuar në nivel ndërkombëtar". Të dhënat mbi grupet më të mëdha bankare italiane kanë nxjerrë në pah faktin se vlera e investimeve në letra me vlerë të lidhura me kreditë subprime arrin në 1.3 miliardë euro, mesatarisht më pak se 1.5 për qind e kapitalit bazë, ndërsa asnjë bankë italiane nuk ka dhënë kredi jocalësore ndaj partnerëve amerikanë.

3. SITUATA MAKROEKONOMIKE NË SHQIPËRI

3.1 RITJA EKONOMIKE

Rritja ekonomike ka qenë e qëndrueshme gjatë vitit 2007. Sektorët ekonomikë të cilët kanë kontribuar më shumë për këtë rritje ekonomike, kanë qenë ata më të mbështeturit nga huatë e sektorit bankar. Vihet re një ngadalësim i sektorit të ndërtimit, i cili sinjalizon nevojën për një kontroll të vazhdueshëm të vlerës së pasurive të paluajtshme, të përdorura si kolateral në kreditë e dhëna nga sektori bankar, si edhe për diversifikim të llojeve të kolateralit. Perspektiva për një qëndrueshmëri ekonomike të aktiviteteve prodhuese në të ardhmen do të varet nga shpejtësia e reformave në sektorë kyç të ekonomisë, përmirësimi i qëndrueshëm i situatës së furnizimit të vazhdueshëm me energji, si dhe përmirësimi i strukturës së prodhimit nëpërmjet reformave strukturore në sektorin e bujqësisë.

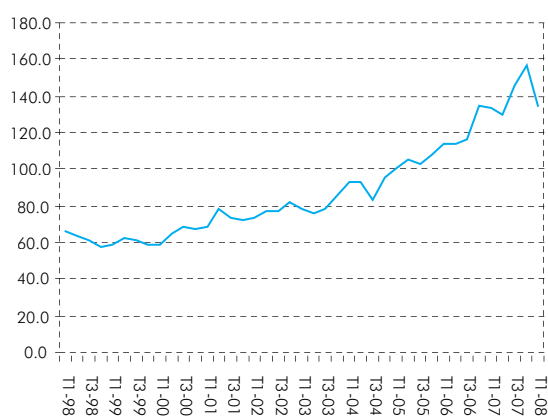
Rritja ekonomike për vitin 2007 pritet të rezultojë pranë nivelit 6 për qind, megjithë rritjen e kostove të prodhimit dhe të shërbimeve, si rezultat i goditjeve që pësoi oferta prej thatësirës rajonale dhe krizës energjitike, në gjysmën e dytë të vitit. Parashikimet paraprake tregojnë se në kushtet e kthimit në normalitet të furnizimit të energjisë elektrike dhe përmirësimit të performancës së eksporteve, rritja ekonomike do të jetë e qëndrueshme edhe gjatë vitit 2008.

Treguesit sipas sektorëve të prodhimit të paraqitur në tabelën 2, dëshmojnë se kontributi kryesor në rritjen ekonomike ka ardhur prej sektorëve të industrisë, të transportit dhe të telekomunikacionit, të tregtisë, të hotelarisë dhe të restoranteve, ndërkohë që vihet re një rënie në indeksin e shitjeve për sektorin e ndërtimeve dhe nënsektorin e energjisë elektrike, furnizimit me gaz, avull dhe ujë. Krahasuar me një vit më parë, gjatë vitit 2007 sektori i ndërtimit ka pësuar një rënie të ndjeshme prej mesatarisht 25 për qind në vëllimin e ndërtimeve të reja dhe 13.7 për qind në vëllimin e shitjeve, duke përjashtuar efektin e çmimeve (tabelë 3).

Prirja vjetore rënëse e ndërtimeve të reja gjatë gjithë vitit 2007 sinjalizon një ngadalësim të kërkesës për pasuri të paluajtshme nga ana e firmave, gjë e

cila ka sjellë rënien e çmimeve për tremujorin e parë të vitit 2008. Kjo duket edhe nga ecuria e indeksit të çmimit të pasurive të paluajtshme, për zonën e kryeqytetit, në grafikun 8, duke qenë se dhe shitjet kanë vazhduar të bien në terma realë. Ulja mund të ketë ardhur edhe si rezultat i normës së lartë të rritjes së çmimeve, të vënë re gjatë tremujorit të kaluar dhe efekteve të pritshme të ndryshimit të tatimit të shitjes së pasurive të paluajtshme. Materializimi i rrezikut të uljes së kërkesës për apartamente dhe një ulje e mundshme e mëtejshme e çmimit të pasurive të paluajtshme, do të kishte pasoja negative si për pasurinë e ekonomive familjare dhe të bizneseve, edhe për vlerën e tregut të kolateraleve të bankave, të cilat janë angazhuar në huadhënie hipotekare dhe në huadhënie për sektorin e ndërtimit. Ky efekt nuk pritet të jetë i rëndësishëm në tërësinë e sektorit bankar, por niveli i tij në banka të veçanta duhet të vlerësohet me kujdes.

Grafik 8. Indeksi i çmimeve të apartamenteve.

Burimi: Departamenti i Politikës Monetare, BSH.

Një faktor tjetër që pritet të ketë efekt në ecurinë e aktivitetit të ndërtimit dhe të të ardhurave të gjeneruara nga ky sektor është përparimi i procesit të legalizimit dhe të regjistrimit të pasurive të paluajtshme. Ky proces pritet të ketë ndikim direkt në rritjen e sasisë së kolateralit në dispozicion për t'u vendosur si garanci për kredi të ndryshme, duke stimuluar kërkesën për kredi dhe duke mbështetur ritmin e lartë të kreditimit. Nga ana tjetër, ky proces ka të ngjarë të shoqërohet me rënie të çmimit të pasurive të paluajtshme në zona të caktuara, duke ekspozuar ndaj rrezikut institucionet financiare që kanë kredituar në këto zona. *Ky element rreziku do të zbutet, nëse autoriteti mbikëqyrës do të ruante presionin mbi institucionet financiare që gjatë analizës së kërkesës për kredi, t'i kushtojnë vëmendjen kryesore situatës financiare të kredikërkuesit.*

Nga vlerësimet e disa përfaqësuesve të industrisë së ndërtimit rënia e performancës financiare të këtij sektori, lidhet edhe me disa vendime të autoriteteve vendimmarrëse publike. Një pjesë e vështirësive të pretenduara, dëshmojnë një situatë të pafavorshme në kërkesë/ofertën e tregut të ndërtimit, si edhe shprehin problemet që ndesh një pjesë e këtij sektori për të realizuar formalizimin e plotë të veprimtarisë. Megjithatë, disa nga shqetësimet e përfaqësuesve të këtij sektori që lidhen me vonesat në kohë për diskutimin e projekteve dhe dhënien e lejeve të ndërtimit, për regjistrimin e objekteve në zyrat e regjistrimit të pasurive të paluajtshme, si edhe në lidhje me zbatimin e menjëhershëm të disa masave tatimore, të cilat ndikojnë negativisht mbi kërkesën në tregun e ndërtimit, kanë potencialin për të thelluar vështirësitë që po kalon ky sektor.

Perspektiva për një qëndrueshmëri ekonomike të aktiviteteve prodhuese në të ardhmen do të varet nga shpejtësia e reformave në sektorë kyç të ekonomisë, ku veçojmë furnizimin e qëndrueshëm me energji dhe realizimin e potencialit të sektorit të bujqësisë.

Duke patur parasysh peshën e ndjeshme të sektorëve të ndërtimit dhe tregtisë në kreditimin e ekonomisë nga sistemi bankar, gjykohet se një diversifikim më i madh i sektorëve do të zvogëlonte rrezikun e sistemit bankar, që vjen si rezultat i rreziqeve specifike të industrive të caktuara. Megjithatë, struktura e prodhimit është ende e paekuilibruar. Sektorët si bujqësia dhe turizmi vazhdojnë të mbeten të pambështetur në mënyrë të qëndrueshme dhe të studiuar, duke e lënë të padiversifikuar siç duhet zhvillimin ekonomik, duke e bërë atë më të ndjeshëm ndaj zhvillimeve të pafavorshme rajonale si edhe duke kufizuar shpërndarjen proporcionale të përfitimeve të zhvillimit ekonomik, në të gjithë popullsinë.

Tabelë 2. Ndryshimet vjetore sipas sektorëve të prodhimit.

Treguesit %	III-04	IV-04	I-05	II-05	III-05	IV-05	I-06	II-06	III-06	IV-06	I-07	II-07	III-07	IV-07
	III-03	III-03	I-04	II-04	III-04	IV-04	I-05	II-05	III-05	IV-05	I-06	II-06	III-06	IV-06
Industria														
Shifra e afarizmit	13.7	5	16.3	13.4	3.2	3.5	4.4	2.4	4.8	3.4	16.6	15.9	6.3	12.2
Të punësuar me pagesë	-1.5	-2.7	-0.6	-1.2	-1.4	-0.9	-1.5	-0.7	-1.2	2.3	5.8	4.8	7.3	3.6
Paga	5.9	4.3	4.7	4.8	5	5.3	5.1	3.2	6	11.3	15.7	20.4	23	21.1
Industria nxjerrëse														
Shifra e afarizmit	6.3	-10.1	-4.5	10.3	-10.9	-4.2	53.6	1.8	35.7	13.4	14.4	42.3	24	31.3
Të punësuar me pagesë	-7.4	-8.2	-4.4	-2.4	5	-0.8	-2	-1.2	-0.6	0	4.3	10	10	12.9
Paga	-5.2	-7.7	-1.3	-4.8	17	17.5	11.7	16	10.1	11.5	21.6	27.8	25	24.8
Industria përpunuese														
Shifra e afarizmit	10.6	-4.2	5.8	8.8	1.9	8.4	4.6	10.5	11	13.1	26.5	17.2	8.5	10.5
Të punësuar me pagesë	0.1	-1.8	0.8	-1.1	-2.3	-0.9	-3.2	-2.2	-2	4.7	9.9	7.5	11	2.8
Paga	7	8.6	6.2	7.9	4.9	3.6	3.5	-0.7	2	10.6	16.4	22.6	31	22.6
Energjia elektrike, furnizimi me ujë dhe avull														
Shifra e afarizmit	22.6	29.6	19.9	27.4	14.5	-3.6	-4.5	-13.6	-14	-16.8	0	3.1	-7	8.5
Të punësuar me pagesë	-2.6	-2.5	-2.2	-0.9	0.4	-0.5	2.1	2.9	0.4	-2.3	-2.7	-3.3	-3	1.1
Paga	9.2	2.3	4.7	3.4	0	3.3	5.3	5.9	12	12.8	11.4	12.2	6.7	16.0
Ndërtimi														
Shifra e afarizmit	5.8	28.2	15.6	17.3	9.4	-4.2	-1.6	-6	-5.2	16.1	-1.3	-0	-14	-5.1
Të punësuar me pagesë	12.9	11.2	12.4	8.1	-0.1	-2.4	-0.7	-1.8	-0.4	1.2	-1.7	-4.5	-7	-4.6
Paga	20.5	19.8	17.5	18.2	5.2	-0.2	5.4	4.2	3.8	10.8	10.2	15	19	22.6
Ndryshimi vjetor në hotele														
Shifra e afarizmit	20.6	23.7	-11	7.7	7.6	17.1	3.3	-14.1	8.2	20.7	26.7	34	6.8	2.3
Të punësuar me pagesë	35.8	49	-2.2	0.6	0	-7.4	-1.7	-24.3	5.3	9.1	11.5	4	7.8	1.7
Paga	53.9	77	-8.1	0.7	-1.5	-19	1.3	-28.5	42.5	41.3	53	40	12	8.4
Ndryshimi vjetor në posta														
Shifra e afarizmit	12	7.3	1.9	8.9	30.8	42.9	-10.4	-9.2	-12.8	5.2	55.6	57	26	20.4
Të punësuar me pagesë	3.4	-0.1	1.6	2.3	4.6	5.1	5.3	5.4	3.3	12.9	18.1	20	21	12.1
Paga	14.7	10.6	9.7	10.9	12.7	10.7	24.6	4	3.6	11.9	17.4	19	21	15.3
Ndryshimi vjetor në komunikacion														
Shifra e afarizmit	11	3.2	19.8	18.6	8.6	19.9	-4.9	-16.1	1.6	3.1	17.7	21	12	0
Të punësuar me pagesë	-6.5	-3.8	-13.4	-12.5	-3.8	-8.1	2.6	1.4	7	11.9	9.9	9.8	2.2	0.3
Paga	-6.3	-3.6	13.1	14.2	9.4	8.8	8.3	-6.7	6.1	13.8	13.9	12	18	-1.1
Transporti hekurudhor														
Shifra e afarizmit	-6.8	-9.1	19.7	-20.9	-20.6	-27.6	-21.9	20.3	36.5	9.3	-4.7	42.9	15	25.1
Të punësuar me pagesë	-38.2	-1.9	-0.2	-0.2	-1.5	-1	-35.4	-4	-7.7	-7.7	-5.8	-5.8	-4.1	-5.6
Paga	-29.6	0	5.8	4.4	-3.9	0.4	-24.8	-3.7	2.1	-3.5	-0.3	-2.6	-0.4	-1.0
Transporti detar														
Shifra e afarizmit	0.3	-2	1.2	-5.3	-0.2	-8.1	30.6	105	98.3	30.2	0.7	-22	-18	-3.6
Të punësuar me pagesë	7.7	7.7	50	50.6	42.9	42.9	4.8	52.4	60	60	22.9	-11	-6.5	-15.2
Paga	1.5	0.6	38	42.4	48.5	48.2	9.2	74.5	73.3	79.2	25.5	47.5	24	18.5
Transporti ajror														
Shifra e afarizmit	-4.5	8.8	-0.5	-10.6	18	11.4	-28.5	-42.2	-23.2	-30	-5.2	-17	16	-12.0
Të punësuar me pagesë	-7.5	6	-18.5	-22.3	-25.2	0	-28.2	-7.5	-4	0	0	0	0	26.7
Paga	-0.1	2	9.6	16.1	38.8	35.2	18.1	-1.1	44.5	-16.4	0	0	0	21.6

Burimi: INSTAT.

Tabelë 3. Tregues të sektorit të ndërtimit.

Vëllimi i ndërtimit	III-04	IV-04	I-05	II-05	III-05	IV-05	I-06	II-06	III-06	IV-06	I-07	II-07	III-07	IV-07
	III-03	IV-03	I-04	II-04	III-04	IV-04	I-05	II-05	III-05	IV-05	I-06	II-06	III-06	IV-06
Vëllimi i ndërtimit	6.6	36.5	16.8	19.9	13.8	-5.6	5	-7.8	-6.5	16.2	0.3	-1.9	-16	-7.6
Ndërtime të reja	-2.9	42.4	17.3	6.9	13.5	9.4	23.8	4.3	2.7	8.6	-5.7	-10	-19	-23.3
Rikonstrukcion	25.8	74.2	67.1	47.9	6.3	20.2	7.6	-4.8	-20	22.3	3.9	4.5	-36	-6.1
Punime inxhinierike	19	37	30.4	34.1	16.4	-30.3	20.40	-35.3	-11.8	8.8	21.9	19	1.6	15.1

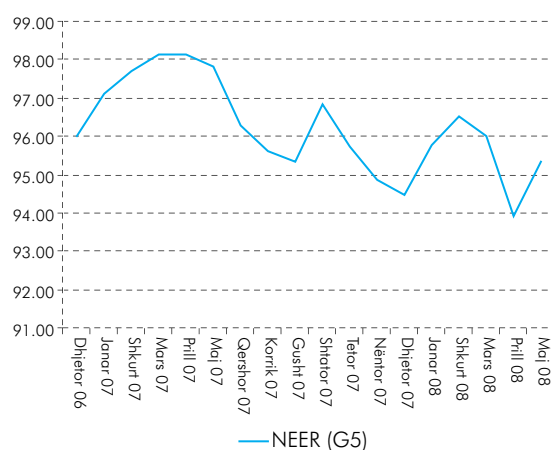
Burimi: INSTAT.

3.2 ZHVILLIMET NË KURSIN E KËMBIMIT, NË INFLACION DHE NË POLITIKËN MONETARE

Norma e inflacionit për vitin 2007 ka rezultuar brenda objektivit të Bankës së Shqipërisë, megjithatë si në fund të vitit 2007 ashtu edhe në fillim të vitit 2008 është vënë re rritja e presioneve inflacioniste, kryesisht nga krahu i ofertës. Edhe kërkesa e brendshme është ruajtur në nivele të qëndrueshme e mbështetur, krahas faktorëve të tjerë, edhe nga rritja e ndjeshme e kredisë për sektorin privat. Rritja e normës bazë të interesit për të ndikuar pritjet inflacioniste, ka rritur diferencën me normat e interesit të valutave kryesore dhe është një faktor që do të mbajë të lartë kërkesën për kredi në valutë. Për këtë arsye, përcjellja e kësaj rritjeje në normat e kredisë në lekë mund t'i paraprijë rritjes së peshës specifike të kredidhënies në valutë, duke rritur ekspozimin ndaj kursit të këmbimit. Në këtë mënyrë, rreziku i kreditit i shkaktuar tërthorazi nga lëvizjet në kursin e këmbimit, do të jetë vazhdimisht i pranishëm.

Norma mesatare e inflacionit vjetor për vitin 2007 rezultoi 2.9 për qind, duke qenë mjaft pranë objektivit prej 3 për qind të Bankës së Shqipërisë. Në vazhdim, presionet inflacioniste kanë qenë të forta, duke kushtëzuar ruajtjen e drejtimit shtrëngues të politikës monetare. Objektiv i inflacionit u arrit në terma mesatarë, pavarësisht luhatjeve të përkohshme, si pasojë e goditjeve nga ana e faktorëve të ofertës ashtu dhe nga faktorë të krahut të kërkesës. Në këtë mënyrë, kriza energjitike, çmimet gjithnjë e në rritje të naftës dhe drithërave si dhe rritja e çmimeve të importeve në tërësi, kanë qenë faktorët kryesorë që ndikuan rritjen e nivelit të çmimeve gjatë muajve gusht-tetor 2007 (tabelë 4). Krahas faktorëve të ofertës kanë vepruar gjithashtu faktorë të kahut të kërkesës, si rritja e vazhdueshme e kredisë për sektorin privat dhe pritjet inflacioniste.

Grafik 9. Kursi nominal efektiv i këmbimit.

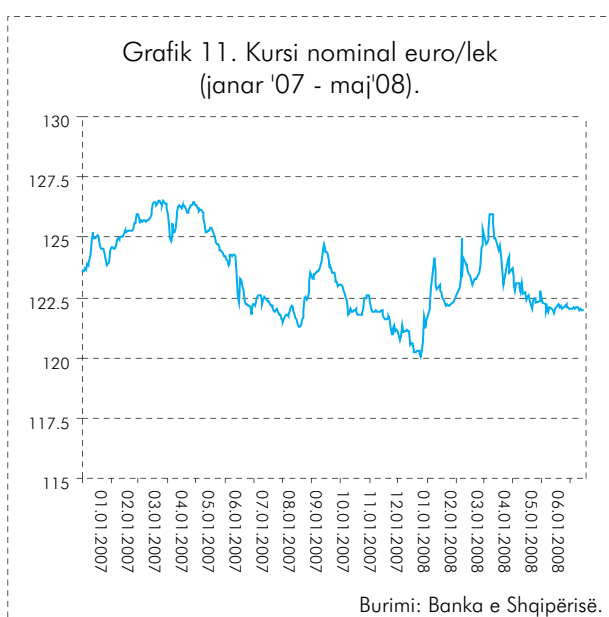
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 10. Kursi nominal usd/lek (janar '07 - maj'08).

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Tendenca e forcimit të lekut kundrejt shportës së valutave kryesore, e vërejtur gjatë tremujorit të tretë të vitit 2007, ka vazhduar të theksohet në tremujorin e fundit të tij, si në terma nominalë ashtu edhe në terma realë, duke reflektuar qëndrueshmërinë makroekonomike në vend, thellimin e diferencës së normave të interesit midis lekut dhe monedhave të huaja, si dhe nivelet e krahasueshme të inflacionit me partnerët tregtarë kryesorë (grafiqet 9; 10 dhe 11). Kështu, leku është forcuar në mënyrë të vazhdueshme ndaj dollarit amerikan mesatarisht 12.4 për qind, duke arritur vlerën 83.38 lekë për dollar në fund të periudhës. Ai është mbiçmuar me 1.6 për qind në terma vjetorë ndaj euros, duke arritur vlerën 121.69 lek/euro në tremujorin e fundit të vitit 2007. Megjithatë, krahasuar me një vit më parë, gjatë vitit 2007, leku paraqet një luhatshmëri më të lartë si pasojë e zhvillimeve në tregjet ndërkombëtare, si dhe e pjesëmarrjes më aktive të agjentëve vendas në tregun valutor.

Për të kontrolluar presionet inflacioniste, Banka e Shqipërisë ka ndërhyrë tre herë gjatë vitit 2007, duke e çuar normën bazë të interesit në nivelin 6.25 për qind. Duke qenë se normat e ofruara nga sistemi bankar si për aktivet dhe për pasivet në lekë, kanë ndjekur lëvizjet e normës bazë dhe këto lëvizje kanë rritur diferencën midis normave të interesit të lekut dhe atyre të valutave kryesore, kërkesa për kredi në valutë do të vazhdojë të jetë e lartë. Në këtë mënyrë, rreziku i kreditimit, i shkaktuar nga lëvizjet në kursin e këmbimit, do të jetë vazhdimisht i pranishëm. Për të kufizuar këtë rrezik, bankat tregtare duhet të tregohen të kujdesshme në dhënien e kredisë në valutë, duke siguruar më parë një ndryshim sa më të vogël midis aktiveve dhe detyrimeve në valutë në bilancin e tyre, si edhe duke bërë një analizë të hollësishme dhe efektive të aftësisë paguese të kredimarrësit dhe të

mjeteve të ndryshme që sigurojnë kredinë.

Tabelë 4. Norma e inflacionit vjetor gjatë vitit 2007.

Muaji	Inflacioni vjetor
Janar-07	2.9%
Shkurt-07	2.9%
Mars-07	2.7%
Prill-07	1.9%
Maj-07	1.4%
Qershor-07	2.0%
Korrik-07	2.1%
Gusht-07	4.2%
Shtator-07	4.4%
Tetor-07	4.2%
Nëntor-07	3.5%
Dhjetor-07	3.1%
Janar-08	3.0%
Shkurt-08	3.6%
Mars-08	4.6%
Prill -08	4.4%
Maj -08	4.2%

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe INSTAT.

3.3 PUNËSIMI

Gjatë vitit 2007 ka vazhduar rritja e të ardhurave të ekonomive familjare e mbështetur nga rritja e punësimit, rritja e nivelit të pagave në sektorin shtetëror dhe qëndrueshmëria e fluksit të remitançave. Kjo rritje e të ardhurave ka mbështetur rritjen e kredisë për konsum, veçanërisht të asaj në valutë. Materializimi i skenarit të një kthese në fluksin e remitançave, megjithatë mbetet një burim rreziku. Pakësimi i fluksit të remitançave, është një proces i cili sidoqoftë duhet të ndodhë gradualisht, duke zbutur karakteristikat e rrezikut që mund të shkaktojë. Rritja e të ardhurave është një faktor, i cili kontribuon pozitivisht në stabilitetin e sistemit financiar, për sa kohë aftësia e ekonomive familjare për të shlyer borxhin, paraqitet më e mirë. Megjithatë, rritja e të ardhurave lejon rritjen e borxhit (në formën e kredisë së përfutur nga bankat). Nëse kjo rritje bëhet e papërbalueshme, shërbimi i borxhit vihet në dyshim, duke i përcjellë problemet tek borxhdhënësi.

Viti 2007 karakterizohet nga një prirje rënëse e forcave të punës, nga një rritje e punësimit, e mbështetur nga punësimi në sektorin privat dhe nga një reduktim si në normën e papunësisë, ashtu edhe në numrin e të papunëve (tabelë 5). Një gjë e tillë pritet të ketë ndikuar në rritjen e të ardhurave për frymë të ekonomive familjare, duke mbështetur kështu prirjen rritëse të konsumit dhe për rrjedhojë, të kredisë konsumatore të dhënë nga sistemi bankar.

Për sa i përket nivelit të pagave në ekonomi, vihet re një tendencë në rritje e pagave mesatare për sektorin shtetëror. Në tremujorin e fundit të vitit 2007 ato janë rritur afërsisht 14 për qind më shumë, krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë. Të dhënat për ecurinë e pagave mesatare për sektorin privat mungojnë, por mund të hamendësojmë se kjo tendencë në rritje, ka ekzistuar edhe në sektorin privat.

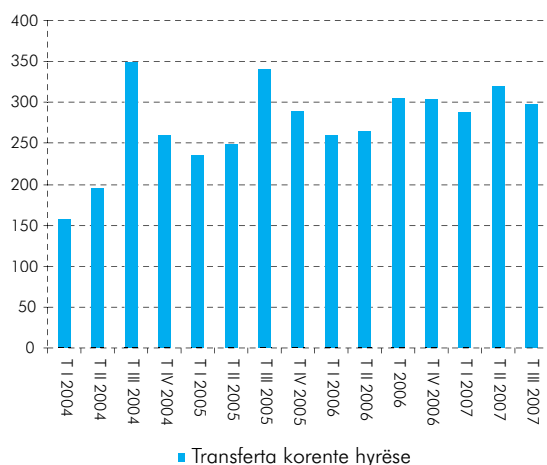
Rritja e të ardhurave ka çuar në rritjen e kërkesës për kredi për konsum, e cila pritet të përshpejtohet gjatë vitit 2008, si rezultat edhe i profilizimit më të madh të burimeve në lekë, për këtë lloj kredie. *Mund të jetë e nevojshme që nga këndvështrimi rregullativ, rreziku që mbart ky tip kredie, të trajtohet në mënyrë të posaçme.*

Një tjetër burim shumë i rëndësishëm i të ardhurave për ekonomitë familjare, janë edhe remitançat. Duke ditur që emigracioni përbën aktualisht nga 20-25 për qind të forcave të punës, fluksi i remitançave është një ndër mbështetësit kryesorë për konsumin dhe kursimin e ekonomive familjare. Ai gjithashtu, është një faktor i rëndësishëm që ndikon në ecurinë e kursit të këmbimit dhe në aftësinë e shërbimit të borxhit në valutë të huaj, të ekonomive familjare. Teorikisht ekziston rreziku i një pike kthese në fluksin e remitançave, e cila shpjegohet me integrimin e emigrantëve në ekonomitë ku ata punojnë dhe zhvendosjen e qendrës së interesit ekonomik të familjeve të tyre, nga vendi i origjinës në vendin pritës. Deri në periudhën aktuale një fenomen i tillë nuk është vënë re nga statistikave të remitançave; gjatë vitit 2007 remitançat janë vlerësuar në nivelin në 947 milionë euro me një rritje të lehtë vjetore prej 1.3 për qind, duke arritur në 12 për qind të Prodhimit të Brendshëm Bruto.

Megjithatë, remitancat janë ngushtësisht të lidhura me ekonomitë e vendeve të huaja dhe bëhen shkak, për përcjelljen e goditjeve të këtyre ekonomive në vendin e origjinës. Konkretisht, nëse materializohet rreziku i një recensionit të ekonomive në vendet e zhvilluara, fluksi i të ardhurave nga emigrantët do të ulte si mirëqenien e ekonomive familjare e për rrjedhojë, ofertën e depozitave në valutë të huaj, ashtu edhe aftësinë e tyre për të shërbyer borxhin në valutë.

Nga ana tjetër, ruajtja e preferencës për kreditimin në valutë, nga ana e sektorit financiar dhe e huamarrësve edhe për vitin 2008, rrit ekspozimin e sektorit bankar ndaj rrezikut të rënies së fluksit të remitancave. Ky element rreziku do të zbutet gradualisht, nëse do të vendoseshin në zbatim kërkesat rregullative për rritjen e kostos së kredive në valutë dhe forcimin e analizës së rrezikut nga bankat, për këtë lloj veprimtarie.

Grafik 12. Flukset tremujore të remitançave në milionë euro.

Burimi: Banka e Shqipërisë.

3.4 TREGTIA E JASHTME

Deficiti i llogarisë korente gjatë vitit 2007 u rrit, duke reflektuar kërkesën e lartë dhe mungesën e kapaciteteve prodhuese në vend. Eksportet mbuluan vetëm $\frac{1}{4}$ e vlerës së importeve. Rritja e importit ka ardhur kryesisht si pasojë e rritjes së vëllimit të importeve, veçanërisht të importeve të energjisë, dhe rritjes së përgjithshme të nivelit të çmimeve. Gjatë vitit 2007 është konstatuar ulja e importeve për konsum dhe rritja e importeve për mallra kapitalë (kryesisht të makinerive dhe të pajisjeve), duke krijuar premisa më të mira për rritjen e kapaciteteve prodhuese në të ardhmen, dhe për rritjen e eksporteve. Në këtë mënyrë, efekti relativ i tregtisë së jashtme në prodhimin e përgjithshëm të vendit do të ishte pozitiv, dhe kërkesa e brendshme

për valutë do të pakësohej. Të dyja zhvillimet do të ishin pozitive, në kuadër të stabilitetit të sistemit financiar.

Zhvillimet në sektorin e jashtëm të ekonomisë dëshmojnë për një rritje të mëtejshme të kërkesës së brendshme. Deficiti korent për vitin 2007, u vlerësua në nivelin 878 milionë euro, me një rritje prej rreth 64 për qind kundrejt vitit 2006. Vëllimi i përgjithshëm tregtar, prej 3.8 miliardë eurosh, në fund të vitit u rrit me 26 për qind në krahasim me vitin e kaluar dhe arriti në 28 për qind të PBB-së. Zgjerimi i deficitit tregtar i mbështetur nga një kërkesë e lartë e mallrave të importit, reflektoi rritjen e përgjithshme të çmimeve në rajon, luhatjet në kursin e këmbimit si dhe uljen graduale të tarifave doganore, pjesë e proceseve liberalizuese tregtare.

Edhe për fundin e vitit 2007 raporti i mbulimit të importeve nga eksportet mbeti në nivel të ulët, prej 26 për qind. Me gjithë rritjen e eksporteve të vënë re gjatë vitit 2007, kapacitetet e ulëta prodhuese në vend dhe kërkesa shumë e lartë për importe ulin ndjeshmërinë e deficitit tregtar nga faktorët specifikë për eksportet. Brenda strukturës së importeve vihet re një ulje prej 7 pikë përqindjeje të mallrave të konsumit, që zënë 30 për qind të totalit të importeve dhe një rritje prej 36 për qind të mallrave kapitalë, që në fund të vitit arrijnë në 14 për qind të totalit të importeve. Fluksi i lartë hyrës i makinerive dhe pajisjeve, që është vërejtur gjatë vitit 2007 (rritje prej 30 për qind), ka ardhur si rrjedhojë e zhvillimit të sektorit ndërtues në vend si dhe për investime në infrastrukturë. Një zhvendosje e tillë e strukturës së importeve në drejtim të mallrave me qëllim investimi, sinjalizon rritjen e kapaciteteve prodhuese nga firmat, gjë që përmirëson vlerën neto të ardhshme të tyre dhe ul rrezikun e kreditimit për sistemin bankar. Në një kohë të dytë gjithashtu, kjo zhvendosje sinjalizon ngushtimin e deficitit tregtar në të ardhmen, si rezultat i rritjes së ofertës së brendshme.

Sipas të dhënave të Bilancit të Pagesave, kushtet jo të favorshme klimaterike dhe kërkesa e lartë e ekonomisë në zhvillim, kanë sjellë rritjen me 3.5 herë

të importit të energjisë elektrike, në krahasim me vitin paraardhës. Ndërkohë që në vlerë, rezultoi 6 herë më e lartë, duke diktuar kështu dhe ndikimin e rritjes së çmimeve të energjisë elektrike në tregjet botërore. *Zgjerimi i deficitit tregtar mund të jetë një faktor që ushtron presion mbi kursin e këmbimit dhe rrit ekspozimin e ekonomisë ndaj rrezikut të një zhvlerësimi me pasoja në portofolin e kredisë së sektorit bankar.*

3.5 TREGUESIT FISKALË

Realizimet e treguesve fiskalë në fund të vitit 2007 ishin në përputhje me objektivat, ndonëse shpenzimet u përqendruan përsëri në fund të vitit. Për vitin 2008, zgjerimi i deficitit buxhetor në masën 5.2 për qind për të realizuar investimet strategjike, kërkoi ndjekjen e një politike të matur në mbledhjen e të ardhurave (nga tatimet, privatizimet e sektorëve kyçë dhe huamarrja e qeverisë), dhe një shpërndarje më të mirë të shpenzimeve, për të shmangur presionin mbi normat e interesit të likuiditetit në tregun ndërbankar si edhe për të mos krijuar vështirësi në projektet e zhvillimit të biznesit të firmave private.

Në fund të vitit 2007, realizimet e treguesve fiskalë në lidhje me nivelin e të ardhurave dhe të shpenzimeve publike, tepriçën negative (deficitin) buxhetore, si edhe në lidhje me madhësinë e financimit të një pjese të shpenzimeve me burime të brendshme të tregut financiar ishin në përputhje me objektivat. Të ardhurat buxhetore u rritën me 12 për qind krahasuar me një vit më parë, kjo si rezultat i reformimit të paketës fiskale, aplikimit të taksës së sheshtë si dhe të performancës së mirë të të ardhurave nga TVSH-ja. Edhe këtë vit, u vu re një përqendrim më i madh i shpenzimeve buxhetore në fund të vitit me një rritje prej 9 për qind, gjë që pati ndikimet e saj edhe në likuiditetin e tregut ndërbankar. Si rezultat i marrëveshjes ndërmjet Ministrisë së Financave dhe Bankës së Shqipërisë për investimin e likuiditetit të tepërt të qeverisë në instrumentet përkatëse financiare të ofruara nga Banka e Shqipërisë, në tremujorin e fundit të vitit 2007 presioni afatshkurtër mbi nivelin e likuiditetit dhe mbi normat e interesit në tregun ndërbankar, u zbut. Në këtë mënyrë, u krijuan kushte më të mira për përcjelljen e ndryshimit të normës bazë të interesit të Bankës së Shqipërisë, në tregun ndërbankar nëpërmjet operacioneve të tregut të hapur.

Për vitin 2008 parashikohet një zgjerim i deficitit buxhetor në masën 5.2 për qind të PBB-së, si rezultat i planifikimit të realizimit të investimeve strategjike në infrastrukturë. Politika fiskale ekspansioniste pritet të ketë efektet e mëposhtme:

- zgjerimin e huamarrjes publike të qeverisë, një pjesë e së cilës do të financohet nga sektori financiar dhe ai bankar, duke e shndërruar qeverinë në huamarrësin më të rëndësishëm dhe duke ndikuar ndoshta, në kufizimin e ofertës së kredisë për sektorin privat. Ka shumë të ngjarë që sektori i ndërtimit, të përfitojë nga shpenzimet e shtuara të qeverisë në infrastrukturë. Por, sektorët e tjerë të ekonomisë mund të përballen